

**A METAINFORMÁCIÓS ELEMEK SZEREPE AZ INTERPERSZONÁLIS
MEGTÉVESZTÉSSEN
THE ROLE OF META-INFORMATIONAL ELEMENTS
IN INTERPERSONAL DECEPTION**

LŐRINCZ JULIANNA*

Előadásomban a metainformációs nyelvi eszközök szerepét vizsgálom interperszonális megtévesztést tartalmazó irodalmi szövegekben. Az elméleti bevezetőben a metainformációs operátorok és a diskurzusjelölők terminológiai kérdéseivel foglalkozom. Ezt követi az interperszonális megtévesztés fogalmának értelmezése. A metainformációs operátorok funkcióját elsősorban a szövegkohéziós funkciót betöltő hiperbola stílusalakzatban vizsgálom két irodalmi szövegben. A hiperbola alakzata gyakran szerepel különböző szövegtípusokban a mennyiség- és minőségmaxima nyelvi kifejező eszközöként.

Kulcsszavak: metainformációs operátorok, diskurzusjelölők, interperszonális megtévesztés, hiperbola, minőségmaxima, mennyiségmaxima

The present study describes the role of metainformational linguistic means in literary texts containing interpersonal deception. The theoretical introduction deals with the terminological problems of metainformational operators and discourse markers. This part is followed by the interpretation of the notion of interpersonal deception. The function of metainformational operators is examined in the stylistic figure having text cohesion function in two literary texts. The figure of hyperbole can often be found in different text types as a means of linguistic expression of the quality and quantity maxims.

Keywords: meta-informational operators, discourse makers, interpersonal deception, hyperbole, quality maxim, quantity maxim

Bevezetés

Dolgozatomban részletesen foglalkozom a metainformációs operátorok és a diskurzusjelölők közös fogalmi és formai jellemzőivel. A metainformáció, metakommunikáció és a metaszóveg alapkérdéseit is áttekintem. A metakommunikációnak és a metainformációnak a fogalmát azonban csak röviden érintem, hiszen a magyar szakirodalomban 2000 óta egy sor tanulmányt találhatunk a kérdésről (Bańcerowski 2000a, 2000b, 2000c, 2004, 2005; Simigné 2004, 2005, 2006, 2011). A dolgozat harmadik része a metainformációk szerepét vizsgálja az interperszonális megtévesztésben. Mivel a részletes pragmatikai elemzés e dolgozatban nem volt céltom, csupán a hiperbola alakzatát emeltem ki, amely gyakran szerepel

* DR. HABIL. LŐRINCZ JULIANNA

főiskolai tanár

Selye János Egyetem, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék,

945 01 Komárno, Bratislavská cesta 2332

Eszterházy Károly Főiskola, Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

3300 Eger, Eszterházy tér 1.

különböző szövegtípusokban a mennyiség- és minőségmaxima megsértésének nyelvi-stilisztikai eszközeként.

1. A metakommunikáció, a metainformáció és a metaszöveg

1.1. A metakommunikáció

A metakommunikáció szó görög eredetű összetétel. A 'túl' jelentésű *meta-* előtag a vele összetételt alkotó *kommunikáció* szó jelentésének módosulását fejezi ki. A metakommunikáció kommunikáción túli, a kommunikációról szóló kommunikációt jelent. A metakommunikáció a kommunikációs folyamat különböző tényezőiről nyújt információt, így például a kommunikációs partnerek kapcsolatáról, a közlés tartalmához, a kommunikációs szituációhoz fűződő viszonyokról. De fontos az is, hogy a kommunikátorok kifejezik-e, hogy mennyire tartják igaznak vagy hazugnak az információt, a kommunikátor magatartását stb. (vö. Buda 1986, Hatvani et al. 2012).

A szakirodalomban azonban a nonverbális kommunikációt is nevezik metakommunikációnak (Hatvani et al. 2012). Ez a leszűkített értelmezés a jelek szemantikai tartalma miatt nem helytálló, mert a non verbális jelek jelentése a verbális jelekkel azonos módon alapinformációkat is kifejezhet. Például a siketnémák jelbeszéde vagy a pantomim. Nem minden nonverbális jelzést tarthatunk tehát metakommunikációnak. Az is igaz azonban, hogy a metakommunikációs jelzések is hordoznak a verbális alapinformációról szóló, azokat kiegészítő többletjelentéseket is. Jómagam a nonverbális jelzéseket csak akkor tartom metakommunikációnak, ha azok a verbális jelek jelentésével inkongruensek, azaz a társadalmi meg egyezésen alapuló konvencionális jelentéssel ellentétben más jelentést kölcsönöznek a közlésnek, mint kongruens használatukban, amikor a verbális jelek jelentését megerősítik. Pl. ha valaki azt mondja egy szituációban, amikor a partnere a hozzá fűződő érzései felől érdeklődik, hogy *Persze hogy szeretlek!*, akkor a *persze* metainformációs operátor kételyt ébreszthet a partnerben az információ igazságtartalmát illetően. Még egyértelműbb a partner megtevesztése, ha közben a megkérdezett olyan nonverbális jelzéseket is továbbít akár a partnerének, akár egy kívülálló személynek, amelyek egyértelműen megkérdőjelezik az állítás igazságtartalmát.

1.2. A metainformáció

A metainformáció fogalmának értelmezése szoros kapcsolatban van a metakommunikációéval. Amíg a metakommunikáció az egész kommunikációs folyamatról, annak minden eleméről információt ad, addig a metainformáció az alapinformációról szóló üzenet maga. „Metainformációnak az alapinformációról szóló információt nevezzük, amely az adó (és a vevő) információhoz való viszonyát fejezi ki” (Simigné Fenyő 2006: 55; 2007: 280).

A metainformáció fontos kifejezőeszközei a metainformációs operátorok, amelyek a szöveg bármely szintjén szerepelhetnek, attól függően, hogy a kommunikátor milyen funkciót szándékozik velük betölteni a közlési folyamatban. Tehát az *intenciónak* is szerepe van mind az alapinformáció, mind pedig a metainformáció kifejezésében. Így például beszélhetünk fatikus funkciójú szövegkezdő és -befejező elemekről, de a szöveg bármely részén előfordulhatnak metainformációs operátorok.

A nyelvi kifejezőeszközök szempontjából a metainformációs operátorok lehetnek lexémák, lexéma értékű nyelvi elemek és az alapinformációt kiegészítő, magyarázó,

metainformációt hordozó mondatok is. „Segítségükkel az információadó, saját kommentárját közvetítve, meghatározza a szöveg strukturális részeit.” (Bańcerowski 2000b: 423)

1.3. A metaszöveg

A metainformáció, metaszöveg, metainformációs operátor fogalmak értelmezésével kapcsolatban sok terminológiai többértelműség, átfedés is megfigyelhető mind a magyar, mind pedig a nemzetközi szakirodalomban (vö. Lévai 2007, Schirm 2011a, 2011b). Például Paksy Eszter (2007) munkája Hyland egyik 1998-as tanulmánya alapján osztályozza az általa metaszövegnek nevezett nyelvi elemeket, amelyeket két nagy csoportban elkülönítve **szövegjelölő**, illetve **interperszonális metaszövegeknek** nevez.

A magyar szerző a metaszövegeknek öt alcsoportját különíti el, amellyel azonban az az alapvető probléma, hogy az egyes csoportokba olyan metainformációs, ill. diskurzusjelölő lexémákat és lexémacsoportokat sorol be, amelyek kontextusból kiemelve nem minden esetben nevezhetők szövegnek. Találunk a példák között alapszófajú lexémákat (*meglepő, félő, szomorú, valamennyien*), affixumokat (*-hat, -het, igei személyragok, birtokos személyjelek*), de több lexémából álló mondatokat is (*nincs min csodálkozni, kell valamit csinálni*). Ez utóbbiak akkor lehetnének szövegek, ha egy- vagy többmondatos önálló szöveggként funkcionálnának. Ugyanakkor azonban a szerző erre nem tér ki tanulmányában, így a kiemelt példák alapján joggal feltételezhetjük, hogy a szöveg fogalmának félreértelmezéséről van szó (Paksy 2007: 205–206). A szerző által felsorolt példák véleményem szerint nem szövegek, hanem metainformációs operátorok.

2. A diskurzusjelölők

A téma újabb szakirodalmában a metainformációs operátor műszó szinonimájaként bizonyos funkciókban egyre gyakrabban találkozhatunk a pragmatikai eredetű **diskurzusjelölő** terminus technicus-szal is. Nézzük meg, valóban egymás szinonimái-e ezek a műszók, ugyanazt a fogalmat jelölik-e, vannak-e lényeges különbségek, illetve milyen szemantikai eltérések vannak köztük.

A **diskurzusjelölő** a pragmatikai szakirodalomból származó félig magyar műszó, amelynek a különböző angol nyelvű forrásokban is több megfelelője van (discourse markers, discourse connectors, discourse particles, discourse operators stb. (Dér–Markó 2007: 61). Általában az alapinformációt kísérő verbális elemeket jelölik ezzel a terminussal. De a diskurzusjelölők sokszor részben az alapinformáció funkcióját betöltve közvetítenek fontos információtartalmakat, mintegy köztes szerepben (alap- és metainformációs funkcióban egyszerre). A szerzőpáros szerint a terminus alatt olyan nyelvi-pragmatikai elemeket értünk, „amelyek átmeneti pontokat jelölnek a diskurzusban, a diskurzus szegmentálásáról és működtetéséről szolgálnak információkat, a diskurzusstruktúrát jelzik [...] a szakirodalomban funkcionális csoportként tartják számon, amelynek tagjai eredetüket tekintve igen heterogének: különböző szófajokból (határozószó, kötőszó, ige stb.) és nyelvi szintű egységekből származhatnak (lexémák, különféle szintagmák stb.), emellett nonverbális diskurzusjelölők is léteznek” (Dér–Markó 2007: 61).

Schirm Anita is több munkájában (Schirm 2011a, 2011b) megfogalmazza, hogy a diskurzusjelölő fogalmának meghatározása igen sokféle mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban. Nagyon sok különböző elnevezés van a vizsgált elemek jelölésére, ame-

lyek azok különféle funkcióit emelik ki. „Az elemek funkcionális tulajdonságait domborítják ki a *pragmatikai kötőszó, bevezető szó, árnyaló partikula, társalgásszervező elem és diskurzusjelölő* terminusok, míg a *konnektor* és a *metainformációs operátor* kifejezések a kapcsolófunkciót hangsúlyozzák. A *modális partikula* és *diskurzuspartikula* terminust használók pedig az elemek formalizálhatóbb szemantikai tulajdonságait emelik ki” (Schirm 2011b: 9). Ugyancsak Schirm jegyzi meg, hogy „A diskurzusjelölők a nyelvi elemeknek egy olyan funkcionális csoportját alkotják, amelyek a diskurzus szerveződésében vesznek részt: diskurzusszegmenseket kötnek össze, és pragmatikai viszonyokat jelölnek. Nem szófaji, nem is formális, hanem *funkcionális kategóriáról* (az én kiemelésem – L. J.) van szó” (Schirm 2011a: 218).

Amint a fentebb idézett tanulmányokból is kiolvashattuk, a szakirodalomban még számos tisztázatlan kérdés van mind a metainformációs operátorok, mind pedig a diskurzusjelölők értelmezésében. Nincs szándékomban e dolgozatban eldönteni a kérdést, csupán annyit szeretnék megállapítani az idevonatkozó koránt sem teljes ismereteim alapján, hogy a metainformációs operátorok egy szűkebb csoportját tekinthetjük diskurzusjelölőknek, amelyek – szófaji besorolásukat tekintve – különböző szófajú szavak, többnyire azonban a viszonyozók és a mondatszók csoportjába tartoznak. Pl. *hát, e, vajon, szóval* stb. A két terminus tehát a jelölt fogalmak alá tartozó nyelvi elemek **funkcióbeli** különbségére mutat rá elsősorban, ezért csak részben, bizonyos jelentéseikben tekinthetők egymás szinonimáinak.

3. A metainformációs operátorok funkciója a kommunikációban

Kiinduló gondolatként a kérdés kiváló szakértője, Bańcerowski Janus egyik tanulmányából idézek: „... a metainformációs operátorok különféle szerepeket játszhatnak a nyelvi szövegekben: részt vesznek a közlés átadási és befogadási folyamatainak az organizációjában, több szempontból is jellemezhetik a verbális közlés egyes részeit, elemeit, forrását képezik a nyelvi, a pragmatikai és a nyelven kívüli információknak is” (Bańcerowski 2004: 323).

Nézzük meg néhány fatikus funkciójú metainformációs operátor szövegbeli funkcióját.

a) Lehetnek ún. **szövegkezdő** operátorok, amelyek elősegítik a kontaktus megteremtését az adó és a vevő között:

... szeretném előrebocsátani, hogy...;

a továbbiakban arról lesz szó, hogy...

b) Lehetnek **szövegzáró** operátorok:

az eddigi elemzésünket azzal egészíthetjük ki, hogy ...

ahogy már fentebb bebizonyítottuk ...

Előadásunkkal szeretettük volna az Önök figyelmét ráirányítani...;

Remélem, az elhangzottak arra ösztönzik Önöket, hogy...

A fenti példák mindegyike mondatértékű metainformációs operátor. Ugyanakkor lexémák, például partikulák is lehetnek operátorok. *És?* (A kommunikátor közöl valamit, amivel a partnere nem ért egyet). Gyakran szerepelnek a *hát, no, nos* partikulák is

metainformációs operátorok. Pl. *Hát* akkor most kezdjük el! Mi a véleménye erről? *Hát...* (vö. Bańcerowski 2000b: 423).

3.1. A metainformációt hordozó nonverbális elemek

Amint erről bevezetőmben szoltam, azonban nem csak verbális jelek és jelkapcsolatok hordoznak metainformációt, hanem **nonverbális jelek** is.

Nonverbális jelek a testbeszéd különböző elemei: gesztusok, mimika, a mosoly, a vokális csatorna elemei, mint például a nevetés (Simigné–Dadvandipour 2011: 200). Az írott szövegben ezek jelzésére ugyancsak verbális metainformációs operátorok szerepelnek, amelyek grammatikai kifejező eszközei legtöbbször igék vagy igés szerkezetek. Az alábbi Példák Kosztolányi Dezső *Aranysárkány* című regényéből valók.

- (1) „Várt kicsit, **bólintgatott**”.
- (2) „Novák **csóválta fejét**”.
- (3) „... és fehér félharisnyát (viselt), mely ki-kivillant, hogy **lábait keresztbe téve a nadrágja fölhúzódott.**”
- (4) „Nem **mosolygott**. Komoly volt, nagyon komoly”
„Mindenki **nevetett.**”
- (5) „... beszélni is csak Ebeczky Dezső beszélt, főképp számtani kérdésekről, míg a **többiek nevetgéltek...**” (Kosztolányi: *Aranysárkány*)

A verbális jeleket kísérő **vokális elemek** jelölésére is alkalmazhatunk verbálisan kifejezett metainformációs operátorokat. A vokális elemek közé soroljuk a hangszínt, hanglejtést, beszéddallamot, beszédtempót, hangerőt, szünetet stb. A következő példában a **hangszín** és a **hangerő** jelzésére szolgál a metainformációs igei operátor:

- (6) „Mi az? – **sipított** éles, kellemetlen hangján. – Mi az?”

A következő példákban az **elhallgatás** és a **hallgatás** jelzésére szolgálnak a metainformációs operátorok:

- (7) „Egyszerre **csönd lett**”.
- (8) „**Csöndet intett, és félhangon, általános figyelem közepette, így szólt:**
– Gyerekek, láttátok?”

3.2. Metainformációs operátorok az interperszonális megtévesztésben

David Buller és Judee Burgoon a megtévesztést olyan kommunikációnak tartják, amelyben az adó igyekszik hamis képzeteket és téves következtéseket kialakítani a befogadóban (Griffin 2003: 92–93). A szerzők az interperszonális megtévesztés körébe elsősorban a **meghamisítás**, az **elhallgatás** és a **mellébeszélés** stratégiákat sorolják.

Dolgozatomban ebben a részében a metainformációs operátorok szerepét vizsgálom az interperszonális megtévesztés kifejezésében. Elsősorban olyan stílusalakzatokban vizsgálom a metainformációs operátorok szerepét, amelyek a grice-i maximasértések eszközei. Mivel egy korábbi előadásomban már vizsgáltam több maxima megsértését (Lőrincz 2011), jelen dolgozatomban csak a mennyiség- és minőségmaxima megsértésére szolgáló metainformációs elemeket emelem ki.

3.3. A mennyiség- és minőségmaxima megsértése. A hiperbola

A grice-i mennyiségmaxima megsértése a kommunikációban a szükségesnél több információ közlése. A minőségmaxima pedig a stiláris adekvátság elleni vétés. E maximák egyik gyakran alkalmazott stilisztikai alakzata a hiperbola 'nagyítás, túlzás'. A hiperbola „...nagyító vagy kicsinyítő értelmű jellemzése egy tárgynak, személynek vagy tulajdonságnak, esetleg eredménynek. A túlzás a valóságban lehetetlen dolgot állít” (Szabó – Szörényi 1988: 164).

Kosztolányi Dezső *Aranysárkány* című regényében Gyuszi, mai szóhasználattal, „stréber” tanuló. Hogy felhívja magára a többiek figyelmét, először saját tudásáról hazudik, majd, látva, hogy a többiek nem veszik komolyan, az érettségiről kezd beszélni. Olyan mértékűek azonban a túlzásai, hogy már senki sem hiszi el neki, amit mond.

- (9) „– *Én egy bűdös betűt se tudok. **Becsület-úristenemre. De nem tanulok. Mi történhetik?***”
 „– *Legföljebb megbukom. Elmegyek postásnak.*”
- (10) „– ***Úgy ám, öcsém. Mondd például, hogy szólítod a főigazgatót?** [...]*
- (11) „– ***Hát – szólt vállat vonva – „főigazgató úr.”***
- (12) „– ***Az ám – mondta Gyuszi szánakozó mosollyal. – Csak próbáld meg. Majd meglátod, mi lesz. A főigazgatót „méltóságos úrnak” kell szólítani.***
- (13) „– ***Hű, barátom – és Gyuszi most tenyerét az arcához szorította – Egy fiú, de ez már régen volt, nagyon régen, valami Rohonczy Lajos... olyan tételt húzott ki, hogy mihelyt meglátta, ott a széken, a főigazgató előtt szörnyet halt.***”

Az idézetekben kiemelt metainformációs operátorok a hiperbola alakzatának elemei. Az elemzett szövegrészletben a **tautológia** is megjelenik mint a túlzás eszköze. A *hát* metainformációs operátor az előbeszédben is gyakran szerepel az információt közlő partner **bizonytalanságának** kifejezésére, (hezitációs) gondolkodási szünetet kitöltő, időnyerő funkcióban (vö. Szikszainé Nagy 2007: 106). A *hát* partikula sokszor szerepel szövegkezdő metainformációs operátorként (Bańczerowski 2005; Schirm 2011). A következő példák Móricz Zsigmond *Az isten háta mögött* című regényéből valók:

- (14) – „***Hát én csak úgy gondolom. Miért ne tetszene? Jó fiú. Csendes. Aztán okos is. Tanult, jeles fiú. Jól jártunk vele. Csinos is.***”

Összegzés

A metakommunikáció és a metainformáció értelmezése kapcsán terminológiai átfedésekkel találkozunk mind a hazai, mind pedig a nemzetközi szakirodalomban. Többen metakommunikációnak tartják a nonverbális kóddal történő kommunikációt. Ez azonban a nonverbális kommunikáció értelmének leszűkítése, mivel a nonverbális jelek jelentése is kifejezhet alapinformációt. Dolgozatomban a metainformációs operátorok szerepét vizsgáltam az interperszonális megtévesztést kifejező szövegekben. A hiperbola gyakran szerepel a mennyiség- és minőségmaxima megsértésének nyelvi-stilisztikai kifejező eszközeként. Részletesebben néhány metainformációs operátor szerepét vizsgáltam a kiemelt alakzatok megformálásában.

Irodalom

- Bañcerowski Janusz 2000a. A nyelv és a nyelvi kommunikáció alapkérdései. In: Nyomárkay István (szerk.) *A nyelv és a nyelvi kommunikáció alapkérdései*. Budapest: ELTE, Szláv és Balti Filológiai Intézet, Lengyel Filológiai Tanszék.
- Bañcerowski Janusz 2000b. A szövegkezdő metainformációs mondatok struktúrájáról és funkciójáról. *Magyar Nyelvőr*. 124. évf. 423–430.
- Bañcerowski Janusz 2000c. A nyelvi közlés rejtett pragmatikai információiról. In: Nyomárkay István (szerk.) *A nyelv és a nyelvi kommunikáció alapkérdései*. Budapest: ELTE Szláv és Balti Filológiai Intézet, Lengyel Filológiai Tanszék. 279–296.
- Bañcerowski Janusz 2004. A jelentés metainformációs mutatói a szövegben. *Magyar Nyelvőr*. 128. évf. 323–26. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1283/128305.pdf> Letöltve: 2012. szept. 6.
- Bañcerowski, Janusz 2005. A kötőszók mint metaszövegbeli operátorok. *Magyar Nyelvőr*. 129. évf. 4. szám. 488–495.
- Buda Béla 1986. *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei*. Budapest: Animula.
- Dér Csilla–Markó Alexandra 2007. A magyar diskurzusjelölők szupraszegmentális jelöltsége. In: Gecső Tamás–Sárdi Csilla (szerk.) *Nyelvelmélet – Nyelvhasználat*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 74. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola, Budapest: Tinta Könyvkiadó. 61–67.
- Grice, Paul 1975. A társalgás logikája. In: Pléh Csaba–Síklaki István–Terestyéni Tamás (szerk.) *Nyelv, kommunikáció, cselekvés*. Budapest: Osiris Kiadó. 213–227.
- Griffin, Em 2003. *Bevezetés a kommunikációelméletbe*. Budapest: Harmat Kiadó.
- Janácková Anikó 2010. *Az interperszonális megtévesztés nyelvi eszközei a magyar szépprózában. Móríc Zsigmond Az Isten háta mögött című művének elemzése*. Eger. Kézirat.
- Hatvani Andrea–Budaházy-Mester Dolli–Héjja-Nagy Katalin 2012. *Tanári személyiség-fejlesztés és attitűdformálás*. http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/tanszemfejl/a_metakommunikci.html Letöltve: 2012. okt.12.
- Lévai Béla 2006. Terminológia-használati kérdések a metainformációs kutatásokban. In: Klaudy Kinga–Dobos Csilla (szerk.) *A világ nyelvei és a nyelvek világa*. MANYE XV. Miskolc. 429–432.
- Lőrincz Julianna 2009. Az interperszonális megtévesztés nyelvi kifejezőeszközei Kosztolányi Dezső Aranysárkány c. kisregényében. In: Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) *A meggyőzéstől a manipulációig*. Szerk. Miskolc: Egyetemi Kiadó. 143–147.
- Lőrincz Julianna 2011. A stílusnorma megsértése az interperszonális megtévesztést tartalmazó szövegekben. In: Gecső Tamás–Sárdi Csilla (szerk.) *Nyelvi funkciók – stílus és kapcsolat*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 139. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola, Budapest: Tinta Könyvkiadó. 159–165.
- Nemesi Attila László 2000. Benyomáskeltési stratégiák a társalgásban. *Magyar Nyelv* 96. évf. 418–436.
- Paksy Eszter 2007. A metaszöveg használata eredeti magyar és fordított magyar publicisztikai írásokban. In: Gecső Tamás–Sárdi Csilla (szerk.) *Nyelvelmélet – nyelvhasználat*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 74. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola; Budapest: Tinta Könyvkiadó. 204–209.
- Schirm Anita 2011a. A diskurzusjelölők funkciói a nyelvhasználók szerint. In: Boda István Károly–Mónos Katalin (szerk.) *Az alkalmazott nyelvészet ma*. MANYE XX. Budapest–Debrecen: MANYE–Debreceni Egyetem. 218–223.

- Schirm Anita 2011b. A diskurzusjelölők funkciói: a hát, az -e és a vajon elemek története és jelenkori szinkrón státusa alapján
http://doktori.bibl.u-szeged.hu/759/1/schirm_anita_doktori_disszertacio.pdf Letöltve: 2012. szeptember 6.
- Simigné Fenyő Sarolta 2004. *Metainformációs kutatások*.
http://epa.oszk.hu/02100/02137/00009/pdf/EPA02137_ISSN_1219-543X_tomus_11_fas_2_2006_049-053.pdf Letöltve: 2012. szeptember 6.
- Simigné Fenyő Sarolta 2005. Metainformációs kutatások szerepe a fordításban és az oktatásban. In: Bodnár Ildikó– Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) *Sokszínű nyelvészet*. Miskolc: STÚDIUM. 91–101.
- Simigné Fenyő Sarolta 2006. *A fordítás mint közvetítés*. Miskolc: STÚDIUM.
- Simigné Fenyő Sarolta–Dadvandipour Zsuzsanna 2011. Nevetés és nevetetés a bohócdoktorok szereplése során. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*. 6. évf. 1. szám. 199–214.
- Szabó Zoltán–Szörényi G. László 1988. *Kis magyar retorika. Bevezetés az irodalmi retorikába*. Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat.
- Szikszainé Nagy Irma 2007. *Magyar stilisztika*. Budapest: Osiris Kiadó.

Szépirodalmi források

- Móricz Zsigmond 1988. *Az Isten háta mögött. Árvácska*. Budapest: Móra Könyvkiadó.
- Kosztolányi Dezső 1974. *Aranysárhány*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó.